

УДК 811.161.2'373.611

НОМІНАЦІЯ ОСІБ У “МЕТРИЦІ ХРЕЩЕНИХ СЕЛА РОЗВАДОВА 1753–1784 рр.”

Олеся Сколоздра-Шепітко

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра української мови,
вул. Університетська, 1/234, 79602, Львів, Україна,
тел.: (032) 239 47 17*

Розглянуто основні способи номінації мешанців села Розвадів у XVIII ст. на основі “Метрики хрещених села Розвадова 1753–1784 рр.”, з’ясовано особливості чоловічого та жіночого іменника аналізованого періоду, встановлено корінні розвадівські прізвища.

Ключові слова: прізвище, антропонім, модель номінації.

Історична антропонімія завжди привертала увагу ономастів та істориків, оскільки давні формули іменування людей відображають не лише світоглядні та естетичні уподобання українців, але й свідчать про рівень розвитку держави, соціально-правові відносини тощо. Питання становлення та розвитку української антропонімії системи неодноразово було предметом мовознавчих студій, проте дослідники здебільшого звертали увагу на імена та прізвища, а цілісні формули іменування осіб порівняно довго залишалися поза увагою ономастів. Офіційні та неофіційні моделі номінації людей були предметом наукових досліджень Л. Гумецької, Р. Керсти, Р. Осташа, І. Фаріон, М. Худаша, П. Чучки та ін. Р. Керста, зокрема, пропонує традиційний спосіб групування іменувань за кількістю компонентів і виділяє одночленні, двочленні, тричленні та описові способи номінації осіб, що показує історичний розвиток номінаційної системи українців [1]. Подібну класифікацію запропонував і П. Чучка [6]. Двокомпонентні та трикомпонентні іменування людей розглянуто у праці І. Фаріон [4]. Н. Сенів [3], досліджуючи жіночі номінації в писемних пам’ятках XIV–XVIII ст., усі номени групує на власне антропонімні, апелювативні та антропонімно-апелювативні іменування. Відтак у межах кожної групи мовознавець пропонує виділяти одночленні, двочленні, тричленні, чотиричленні та п’ятичленні номінації відповідно до кількості компонентів в аналізованих найменуваннях.

Як відомо, сучасна офіційна формула іменування українців складається з власного імені, імені по батькові та прізвища, проте така традиція номінації – порівняно нове явище. “Про українські прізвища в сучасному розумінні цього терміна, – як зазначає М. Худаш, – можна говорити, починаючи з 30-х років XIX ст., але ще до кінця століття в ідентифікації низів суспільства, особливо селянства, існували відхилення навіть в урядових документах, поки на всій українській етнічній території не були вже запровадженні кодифіковане право і відповідні правила користування особовими назвами” [5, с. 97]. Цю думку ономаста підтверджує і наш

матеріал, зібраний у рукописній “Метриці хрещених села Розвадова 1753–1784 рр.”, оригінальна назва якої “**Метрика крщихъ Розвадова**”.

Метрика має передмову та пояснювальну записку отця Івана Левинського, пароха с. Розвадова 1741–1775 рр. У пояснювальній записці сказано: “**КНИГА, Наричаема, МЕТРИКА ѣ Преди вѣдучаа ѹ шца дѹховнаго тааже и за Превелевнѣйшаго шца Івана Левѣнскаго Намесника Роздолскаго Ходоровскаго Інсрѹктора Гинодалнаго а Пароха Розвадовскаго велце добродѣа моего Іаже онѣ начатъ року Бжїа ЛѢММ мца Септебрїа ДІ дна ш толѣ вила слѹжащаа до року ЛѢНВ и тако Ѣ огна припадковаго со храминою сожженна мца Декемврїа Ѣ дна. Ѓїаже начатъса року Бжїа ЛѢНГ. Ѓже зде извѣствѹетъ на страници первѣй мци дрюгожедни и тако идетъ порадѹ**”.

Записи в аналізованій метриці робили священники розвадівської церкви та з сусідніх сіл. Найбільше таких записів здійснив парох о. Іван Левинський та його зять о. Андрій Крижановський. Варто зазначити, що всі записи зроблено переважно староукраїнською мовою, хоч зрідка натрапляємо і на церковнослов’янські елементи, наявні найчастіше саме в іменнику.

Церковні метрики Розвадова – унікальне джерело для вивчення антропонімії та історії села. Саме завдяки їм можемо дослідити не тільки те, які імена та прізвища були в селі, але й те, як вони розвивалися, змінювалися, поповнювалися чи зникали. На основі метрик можемо також встановити власне розвадівські прізвища, моделі найменування осіб та неофіційні способи ідентифікації жінки у цьому селі.

Коли йдеться про спосіб ідентифікації розвадівчан у XVII–XIX століттях, то використовуватимемо термін прізвищева назва, оскільки “практика ідентифікації людини входила ще у сферу звичаєвого права, і одну й ту ж особу могли ідентифікувати по-різному, а прізвище мусить бути спадковим і юридично закріпленним. Прізвищева назва – іменування людини типу прізвище” [4, с. 7].

Жіночі номінації в аналізованій метриці ділимо на двослівні, трислівні та багатослівні.

Двослівні номінації жінок у “Метриці хрещених села Розвадова 1753–1784 рр.” трапляються спорадично. Це зумовлено тим, що у XVIII ст. жінок здебільшого іменовали за іменем, прізвищем чи прізвиськом чоловіка. Зафіксовані поодинокі двослівні номінації в нашому випадку вказують на відомих усім у селі жінок, для називання яких не потрібно було вживати двослівний андронім чи описову номінацію. З-поміж двослівних моделей номінації зафіксовано такі:

- 1) ім’я + андронім на **-их(а)**: **Анна Берези҃ха** [2, с. 19];
- 2) ім’я + андронім на **-к(а)**: **Анастасїа Бѹвелничка** [2, с. 5], **Анна Пюлѣшка** [2, с. 7], **Анна Бѣличка** [2, с. 31], **Марїа Малайка** [2, с. 9], **Татїана Бѣличка** [2, с. 11], **Євдокіа Малашѣйка** [2, с. 15], **Євдокіа Щербачка** [2, с. 21];
- 3) ім’я + андронім на **-ин(а)**: **Анна Кордина** [2, с. 31], **Євдокіа Мидзина** [2, с. 6];
- 4) ім’я + андронім на **-ов(а)**: **Єфимїа Кїчѣїова** [2, с. 7], **Марїа Скрипціова** [2, с. 7], **Марїа Котїова** [2, с. 14], **Євдокіа Андрїанїова** [2, с. 14], **Єлена Шимкова** [2, с. 14], **Марїа Dziekanowa** [2, с. 32];
- 5) ім’я + прізвище: **Марїа Локомска** [2, с. 7], **Єкатерина Галецка** [2, с. 21];

б) андронім + андронім: **Геніха Смитаначка** [2, с. 7], **Дмитриха Романкова** [2, с. 21].

Трислівні номінації жінок відповідають моделям:

1) власне ім'я + дводослівний андронім за іменем та прізвищем чоловіка із суфіксами **-их(а)** та **-ов(а)**: **Пелагія Геніха Тимочкова** [2, с. 2], **Параскевія Никити́ха Котіова** [2, с. 1], **Параскевія Васи́лиха Шухова** [2, с. 17], **Єлена Демчи́ха Волчакова** [2, с. 5], **Зені́а Васи́лиха Проціова** [2, с. 28], **Анастасія Ма́зими́ха Кічкіова** [2, с. 22], **Анастасія Нико́лиха Лесикова** [2, с. 5], **Анастасія Ми́хайли́ха Шевціова** [2, с. 25], **Марія Дми́триха Романкова** [2, с. 3], **Марія Демчи́ха Волчакова** [2, с. 7], **Марія Сте́фани́ха Котіова** [2, с. 13], **Марія Івани́ха Скрипціова** [2, с. 19], **Марія Васи́лиха Ма́зимова** [2, с. 17], **Марія Грини́ха Васи́лкова** [2, с. 21], **Марія Сте́фани́ха Шелипитніова** [2, с. 17], **Марія Фе́ди́ха Сидорова** [2, с. 28], **Мар-ѡа Лу́ци́ха Ми́стакова** [2, с. 22], **Анна Васи́ли́ха Шухова** [2, с. 26], **Анна Івани́ха Яцюкова** [2, с. 13], **Анна Гнати́ха Шевціова** [2, с. 2], **Анна Нико́ли́ха Лесикова** [2, с. 2], **Анна Васи́ли́ха Верещакова** [2, с. 16], **Тати́ана Павли́ха Люлкова** [2, с. 13], **Тати́ана Леси́ха Грицкова** [2, с. 13], **Анастасія Дми́триха Павликова** [2, с. 12], **Євдокі́а Андру́си́ха Іваніова** [2, с. 8];

2) власне ім'я + дослівний андронім за іменем та прізвищем чоловіка із суфіксами **-их(а)** та **-ин(а)**: **Пелагія Іваси́ха Гни́дина** [2, с. 28], **Пелагія Васи́ли́ха Ми́рошчина** [2, с. 16], **Параскеві́а Івани́ха Ми́дзина** [2, с. 28], **Євдокі́а Сте́фани́хаГа́йдина** [2, с. 23], **Євдокі́а Шле́ди́ха Ми́дзина** [2, с. 7], **Тати́ана Гнати́ха Нико́лишина** [2, с. 8], **Февроні́а Васи́ли́ха Сколотдри́на** [2, с. 15], **Февроні́а Стаси́ха Гни́дина** [2, с. 6], **Марія Івани́ха Дани́лишина** [2, с. 18], **Марія Лаври́ха Сколотдри́на** [2, с. 27], **Анна Гені́ха Сколотдри́на** [2, с. 23], **Анна Сте́фани́ха Ду́дина** [2, с. 18], **Анна Га́ци́ха Га́дв'єджи́на** [2, с. 3] та ін.;

3) власне ім'я + дослівний андронім за іменем та прізвищем чоловіка із суфіксами **-их(а)** та **-к(а)**: **Євдокі́а Дани́ли́ха Малаш'ї́ка** [2, с. 7], **Марія Гені́ха Смитаначка** [2, с. 4], **Марія Івани́ха Г'є́ричка** [2, с. 21], **Марія Ма́зими́ха Солтиска** [2, с. 14], **Анна Дми́три́ха Головачка** [2, с. 8], **Анна Андру́си́ха Г'є́ричка** [2, с. 13], **Анна Ма́тв'ї́ха Б'є́личка** [2, с. 26], **Пелагі́а Андру́си́ха Смитаначка** [2, с. 19] та ін.;

4) власне ім'я + дослівний андронім за іменем та прізвищем чоловіка у формі родового відмінка однини: **Агафі́а Івана́ Нико́лишиного** [2, с. 9], **Анна Васи́ла Верещака** [2, с. 11], **Параскеві́а Леси́а Верещака** [2, с. 1], **Єлена Івана́ Ленціового** [2, с. 32] та ін.

5) власне ім'я + андронім за іменем чоловіка + прізвище: **Анастасія Івани́ха Крива** [2, с. 27], **Єкатери́нна Стаси́ха Гале́цка** [2, с. 27].

Багатослівні (описові) номінації жінок ділимо на:

1) ім'я + двослівна назва за батьком + апелятив **дочка** (в оригінальному записі **цорка**): **Євдокі́а Яца́ Верещака цорка** [2, с. 24], **Агафі́а Дани́ла Ми́роничино́го цорка** [2, с. 20], **Анастасія Васи́ла Сидоро́вого цорка** [2, с. 11], **Марія Грини́а Андру́хового цорка** [2, с. 8], **Марія Унофре́та Верещака цорка** [2, с. 6], **Марія Івана́ Уприска цорка** [2, с. 6], **Марія Івана́ Пинди́ка цорка** [2, с. 21], **Анна Васи́ла Краси́а цорка** [2, с. 11], **Анна Нико́ли Лашко́вого цорка** [2, с. 8], **Анна Сени́а Ядв'єджи́ного цорка** [2, с. 8].

цорка [2, с. 2], Анна Никити Волчака цорка [2, с. 4], Євдокія цорка Стефана Маркового [2, с. 25], Анна цорка Андрія Ємитаняка [2, с. 18], Зенія Андрія Солтиса цорка [2, с. 16] та ін.;

2) ім'я + апелятивна назва за батьком: Анна цорка Dziekanowa [2, с. 9], Марія dziekana цорка [2, с. 5], Єкатерина dziekana цорка [2, с. 17] та ін.;

3) ім'я + двослівна назва за батьком + апелятив жона (жінка): Анна Василя Берещака жона [2, с. 11], Євдокія Алеґета Мндзинога жона [2, с. 5], Пелагія Маґніма Головача жона [2, с. 33], Пелагія Андрія Солтиса жона [2, с. 9], Параскевія Никити Волчака жона [2, с. 3], Євдокія Феодора Проціового жона [2, с. 23], Євдокія Івана Іваніового жона [2, с. 12], Анастасія Миґайла Корди жона [2, с. 3], Анастасія Унофрета Берещака жона [2, с. 7], Февронія Василя Єколоздриного жона [2, с. 3], Февронія Євстафія Гнидинога жона [2, с. 9], Аґафія Алексета Гудковського жона [2, с. 4], Марія Івана Панчишиного жона [2, с. 23], Марія Івана Іваніового жона [2, с. 3], Марія Івана Єкрипца жона [2, с. 9], Марія Івана Зарґцкога жона [2, с. 9], Анна Гриня Танчиного жона [2, с. 3], Анна Луця Яцюкового жона [2, с. 5], Анна Василя Шуха жона [2, с. 9], Анна Федя Лесникового жона [2, с. 2], Анна Яця Ядвґджиного жона [2, с. 6], Анна Якова Ядвґджиного жона [2, с. 2], Анна Єтася Ковалля жона [2, с. 14];

4) ім'я + однослівний андронім + ойконім, який вказує на походження іменованої особи: Анна Гриніова з Пісочни [2, с. 12], Анна Дакунова з Дроговижа [2, с. 13], Анна Брикова з Пісочни [2, с. 28], Анна Динарова з Вербіжа [2, с. 26], Аґафія Єґсова з Верина [2, с. 8], Марія Господиніова з Дмитрія [2, с. 1], Пелагія Козачиґа з Дроговижа [2, с. 17], Параскевія Панкова з Вустя [2, с. 8] та ін.;

5) ім'я + двослівний андронім + ойконім, який вказує на походження іменованої особи: Анна Николиґа Феґдишина з Надґчиць [2, с. 18], Єкатерина Андрусиґа Козачиґа з Дроговижа [2, с. 25], Марія Гриниґа Коваліова з Надґчиць [2, с. 6], Анна Іваниґа Уприскова з Верина [2, с. 14] та ін.;

6) ім'я + ім'я і прізвище чоловіка в родовому відмінку + апелятив жона + ойконім, який вказує на походження іменованої особи: Єкатерина Андрія Козака жона з Дроговижа [2, с. 20], Анна Гриня Данчевського жона з Надґчиць [2, с. 12], Анна Івана Уприска жона з Верина [2, с. 6], Анна Івана Мелника жона з Гревлі [2, с. 33], Марія Гриня Ковалля жона з Надґчиць [2, с. 9] та ін.

Іноді можна спостерігати явище заміни однієї номінації іншою, варіантною, що зумовлено неусталеністю традиції найменування. У «Метриці хрещених села Розвадова 1753–1784 рр.» зафіксовано:

1) взаємозаміну описової номінації на трислівну модель «Власне ім'я + двослівний андронім»: Аґафія Алеґета Гудковського жона [2, с. 4] → Аґафія Улеґиґа Гудковська [2, с. 6], Февронія Євстафія Гнидинога жона [2, с. 9] → Февронія Єтасиґа Гнидина [2, с. 6], Февронія Василя Єколоздриного жона [2, с. 3] → Февронія Василяґа Єколоздринна [2, с. 15], Анастасія Унофрета Берещака жона [2, с. 7] → Анастасія Унищиґа Берещакіова [2, с. 3], Анна Стефана Дуди жона [2, с. 5] → Анна Стефаниґа Дудина [2, с. 18], Анна Василя Шуха жона [2, с. 9] → Анна Василяґа Шухіова [2, с. 26], Анна Якова Ядвґджиного жона [2, с. 2], Анна Яця Ядвґджиного жона [2, с. 6] → Анна Ядвґджина [2, с. 3], Анна Івана Уприска

жона з Верина [2, с. 6] → Анна Іваниха Вприскова з Верина [2, с. 14] → Анна Іваниха Вприскова [2, с. 13]; Марія Грицих Данилихи Василькової жона [2, с. 25] → Марія Грициха Данилиха Василькова [2, с. 25] → Марія Гриница Василькова [2, с. 21];

2) взаємозаміна трислівної моделі “Власне ім’я + двослівний андронім” на двослівну модель “Власне ім’я + андронім”: Євдокія Данилиха Малаш’віка [2, с. 7] → Євдокія Малаш’віка [2, с. 19], Марія Стефаниха Котіова [2, с. 13] → Марія Котіова [2, с. 14], Катерина Стасиха Галецка [2, с. 27] → Катерина Галецка [2, с. 21], Анна Матв’їха Б’єличка [2, с. 26] → Анна Б’єличка [2, с. 31];

3) взаємозаміну моделі андроніма у трислівній номінації: Марія Лавричка Сколотдринна [2, с. 27] → Марія Лавриха Сколотдринна [2, с. 34];

4) взаємозаміну трислівної моделі “Власне ім’я + двослівний андронім” на модель “двослівний андронім”: Марія Дмитриха Романкова [2, с. 3] → Дмитриха Романкова [2, с. 21], Марія Сениха Смитаначка [2, с. 4] → Сениха Смитаначка [2, с. 7];

5) взаємозаміну моделей “описова номінація”, трислівна номінація “Власне ім’я + двослівний андронім”, двослівна номінація “Власне ім’я + андронім”: Євдокія Алеґєта Мидзинога жона [2, с. 5] → Євдокія Алеґєиха Мидзина [2, с. 7] → Євдокія Мидзина [2, с. 6]; Марія Івана Скрипца жона [2, с. 9] → Марія Іваниха Скрипціова [2, с. 19] → Марія Скрипціова [2, с. 17]; Анна Василя Верещака жона [2, с. 6] → Анна Верещака жона [2, с. 4] → Анна Василя Верещака [2, с. 9] → Анна Василя Верещакіова [2, с. 16];

6) взаємозаміну однієї описової моделі номінації на іншу: Катерина Андр’їа Козака жона з Дроговижа [2, с. 20] → Катерина Андр’їиха Козачиха [2, с. 25]; ґєніа цорка Андр’їа Смитаначка [2, с. 18] → ґєніа Андр’їа Солтиса цорка [2, с. 16].

З-поміж зафіксованих жіночих номінацій варто також зосередити увагу на найменуванні жінок, які посідали певне становище у селі. Наприклад, для номінації дружини або дочки священика потрібно було обов’язково вживати апелятиви **пані, панна**: Р. Марія Dziekanowa Розвадовска [2, с. 3], Р. Марія Dziekanowa [2, с. 20], Р. Марія dziekana цорка [2, с. 5], Катерина dziekana цорка [2, с. 17] та ін.

Для найменування чоловіків найчастіше вжито *двослівну модель номінації*:

1) “власне ім’я + прізвище (патронім) на -ів”: Стефанъ Андруховъ [2, с. 51], Якимъ Березовъ [2, с. 37], Іванъ Васильковъ [2, с. 30], Стефанъ Грицковъ [2, с. 31], Іванъ Демковъ [2, с. 6], Алеґєй Ілшовъ [2, с. 8], Лаврентій Коваліовъ [2, с. 24], Сава Лаврінціовъ [2, с. 28], Лука Лашковъ [2, с. 42], Феодоръ Лесниковъ [2, с. 26], Никита Люльковъ [2, с. 48], Яковъ Мазуровъ [2, с. 3], Василій Маґзимовъ [2, с. 13], Луць Мисаковъ [2, с. 25], Григорій Миґайловъ [2, с. 49], Петръ Мойсїївъ [2, с. 7], Луць Унишковъ [2, с. 46], Алеґєй Вприсковъ [2, с. 40], Гринь Паньковъ [2, с. 30], Стефанъ Петриковъ [2, с. 9], Лаврентій Проціовъ [2, с. 41], Феодоръ Сидоровъ [2, с. 30] та ін.;

2) “власне ім’я + прізвище (патронім) на -ин”: Стефанъ Гайдинъ [2, с. 44], Андрей Гиччинъ [2, с. 30], Євстафій Гиндинъ [2, с. 2], Іванъ Кординъ [2, с. 25], Алеґєй Мидзинъ [2, с. 1], Василій Мироничинъ [2, с. 20], Симеонъ Сколотдринъ [2, с. 19], Никита Шкундинъ [2, с. 25], Яковъ Ядв’єджинъ [2, с. 2] та ін.;

3) “власне ім’я + прізвище (патронім) на -ович, -евич”: **Дмитрій Засадкевичъ** [2, с. 35], **Якубъ Мартиновичъ** [2, с. 44] та ін.;

4) “власне ім’я + прізвище (матронім) на -ишин”: **Іванъ Гринишинъ** [2, с. 48], **Григорій Данилишинъ** [2, с. 22], **Іванъ Николишинъ** [2, с. 2], **Василій Панчишинъ** [2, с. 28], **Павло Єнишинъ** [2, с. 49] та ін.;

5) “власне ім’я + прізвище (відойконімна назва) на -ськ(ий), -цьк(ий)”: **Євстафій Галецький** [2, с. 3], **Петръ Гудковскій** [2, с. 21], **Іванъ Зарѣцький** [2, с. 21], **Іванъ Комаренскій** [2, с. 39] та ін.;

6) “власне ім’я + прізвище (номінація типу прізвища)”: **Павло Верещакъ** [2, с. 1], **Никита Волчакъ** [2, с. 3], **Лаврентій Єкологдра** [2, с. 14], **Кость Вприско** [2, с. 44], **Григорій Малай** [2, с. 8], **Григорій Пюлихъ** [2, с. 12], **Григорій Головачъ** [2, с. 17], **Андрей Шухъ** [2, с. 2] та ін.

Трислівна модель номінації чоловіків трапляється значно рідше. Це зумовлено тим, що чоловіки переважно були головами своїх сімей, тому описові назви для їхнього іменування не були потрібні. Багатослівні моделі номінацій використовували в тих випадках, коли це був неодружений син господаря, зять, який прийшов у приїми, або людина з іншої місцевості. Усі *багатослівні найменування чоловіків* ділимо на групи:

1) ім’я + двослівна назва за батьком (двослівний патронім у формі родового відмінка однини): **Іванъ Унофрета Верещака** [2, с. 19], **Іванъ Єтася Гнидинога** [2, с. 24], **Симеонъ Лєста Шухового** [2, с. 51], **Фєодоръ Василя Сидорового** [2, с. 13], **Фєдъ Гриня Танчиного** [2, с. 33], **Василій Гната Шевціового** [2, с. 19] та ін.;

2) ім’я + двослівна назва за батьком + апелятив син або зять: **Іванъ Євстафіа Гнидинога снъ** [2, с. 21], **Іванъ Василя Єкологдри снъ** [2, с. 21], **Симеонъ Лєста Дємкового снъ** [2, с. 16], **Константинъ Івана Накутного снъ** [2, с. 11], **Василій Глухого Івана снъ** [2, с. 24], **Романъ Влєзи Бурмаса зять** [2, с. 27], **Іванъ Василя Сидора зять** [2, с. 7] та ін.;

3) ім’я + апелятив син або зять + двослівна назва за батьком: **Дємніанъ снъ Николи Андрухового** [2, с. 27], **Григорій снъ Івана Лаврѣнца** [2, с. 21], **Прокопій снъ Андрѣа Смитаніака** [2, с. 20], **Іванъ зять Василя Сидорового** [2, с. 4], **Дємніанъ зять Івана Дємкового** [2, с. 24], **Євстафій зять Влєкси Маѡвѣїшиного** [2, с. 30] та ін.;

4) ім’я + прізвище батька + апелятив зять або син: **Яковъ Мазуровъ зять** [2, с. 7], **Яковъ зять Мазуровъ** [2, с. 1], **Миханъ Онишковъ снъ** [2, с. 7], **Гнатъ Николишиного снъ** [2, с. 22] та ін.;

5) ім’я + ім’я та посада батька у формі родового відмінка однини: **Василій Маѡзима Солтиса** [2, с. 9], **Василій Симеона Солтиса** [2, с. 31], **Петръ Маѡзима Солтиса** [2, с. 24], **Прокопій Маѡзима Солтиса** [2, с. 24] та ін.;

6) ім’я + прізвище + апелятивна чи онімно-апелятивна номінація, яка вказує на посаду іменованого: **Симеонъ Смитаніакъ солтисъ Розвадовскій** [2, с. 11], **Андрей Смитаніакъ солтисъ Розвадовскій** [2, с. 1], **Дмитрій Головачъ солтисъ** [2, с. 15],

Петръ Ленціо солтисъ [2, с. 47], **Фѳеодоръ Броновский писаръ замкѳу Дроговижского** [2, с. 25] та ін.;

7) ім'я + прізвище + ойконім, який вказує на походження іменованої особи: **Симеонъ Барановъ з Верина** [2, с. 32], **Іванъ Вприско з Верина** [2, с. 2], **Якимъ Вприсковъ з Верина** [2, с. 22], **Іванъ Данковъ з Верина** [2, с. 17], **Іванъ Күзіовъ з Вүстѳа (Устя)** [2, с. 12], **Іванъ Гринишинъ з Вүстѳа** [2, с. 26], **Іванъ Мелникъ з Гревлі** [2, с. 15], **Павло Күзіовъ з Дроговижа** [2, с. 14], **Іванъ Гичка з Дроговижа** [2, с. 2], **Іванъ Козакъ з Дроговижа** [2, с. 1], **Григорій Гүз'ѳй з Крүпска** [2, с. 34], **Стефанъ Күрант з Саски** [2, с. 48], **Яцентий Костіовъ з Миколаєва м'ѳста** [2, с. 31] та ін.

Про юридичну неусталеність традиції найменування осіб, зокрема і в церковних метриках, свідчить взаємозаміна моделей номінації чоловіків:

1) взаємозаміна двослівної моделі “власне ім'я + прізвище” на двослівну модель “власне ім'я + патронім”: **Якимъ Береза** → **Якимъ Березовъ** [2, с. 37], **Симеонъ Федикъ** [2, с. 44] → **Симеонъ Федиковъ** [2, с. 44], **Фѳеодоръ Тимочко** [2, с. 38] → **Фѳеодоръ Тимочковъ** [2, с. 49] та ін.;

2) взаємозаміна двослівної моделі “власне ім'я + прізвище” на багатослівну описову модель: **Яковъ Верещакъ** [2, с. 1] → **Яковъ Павла Верещака снъ** [2, с. 8], **Яковъ Ядвіджинъ** [2, с. 2] → **Яковъ снъ Симеона Ядвіджиного** [2, с. 36], **Симеонъ Смитанакъ** [2, с. 8] → **Симеонъ Смитанакъ солтисъ Розвадовский** [2, с. 11], **Фѳеодоръ Глухий** [2, с. 34] → **Фѳеодоръ Глухого Івана снъ** [2, с. 24] та ін.;

3) взаємозаміна трислівної посесивної номінації за батьком на багатослівну описову номінацію: **Фѳеодоръ Гринѳа Танчиного** [2, с. 25] → **Федъ Гринѳа Танчиного** [2, с. 28] → **Фѳеодоръ Гринѳа Танчиного снъ** [2, с. 22], **Іванъ Стасѳа Гнидиноного** [2, с. 21] → **Іванъ Свстафѳа Гнидиноного снъ** [2, с. 21] та ін.

Цікавою також виявилася номінація священників, які робили записи в метриці. Здебільшого це описові онімно-апелятивні найменування, у яких вказано духовний чин, власне ім'я та прізвище іменованого і місце його душпастирської роботи: **іерей Іванъ Лев'ѳнський парохъ Розвадовский** [2, с. 5], **іерей Василій Смуговский в'ѳкарій Розвадовский** [2, с. 20], **іерей Симеонъ Завадовский в'ѳкарій Розвадовский** [2, с. 24], **іерей Павелъ Верещинский парохъ Свѳято-Михайловский Миколаевский** [2, с. 25], **іерей Фѳеодоръ Гүдковский парохъ Свѳято-Юрський Миколаевский** [2, с. 26], **іерей Николай Герүсинский парохъ Свѳято-Спаский Миколаевский** [2, с. 26], **іерей Іванъ Ковалский парохъ Черницький** [2, с. 28], **іерей Яковъ Мартинович парохъ Веринский** [2, с. 28], **Андрей Крижановский протопресв'ѳтеръ Роздольский, Ходоровский, Жүравновский а парохъ Розвадовский** [2, с. 28] та ін. Усього таких номінацій зафіксовано 12.

Отже, “Метрика хрещених с. Розвадова 1753–1784 рр.” також є цінним джерелом і для з'ясування особливостей розвадівського іменника. Найуживанішими при хрещенні чоловічими іменами досліджуваного періоду були *Іван* (63) та *Василій* (23), а жіночими – *Марія* (97) та *Анна* (41). Загалом при хрещенні зафіксовано такі чоловічі імена: *Іван* (63), *Василій* (23), *Теодор* (19), *Лаврентій* (17), *Яків* (15),

Дмитрій (14), Андрій (13), Григорій (12), Михайло (10), Петро (9), Олексій (9), Онуфрій (8), Ілля (7), Данило (7), Симеон (7), Тимофій (6), Антоній (6), Матвій (6), Леонтій (5), Стефан (5), Лука (5), Микола (5), Георгій (5), Пантелеймон (5), Гнат (4), Костянтин (4), Прокопій (3), Никита (3), Дем'ян (3), Павло (3), Йосиф (3), Євстахій (3), Роман (1), Кузьма (1), Діонісій (1). Жіночий іменник репрезентують антропоніми: Марія (97), Анна (41), Анастасія (21), Пелагія (18), Параскевія (18), Євдокія (17), Єлена (14), Агафія (11), Февронія (7), Катерина (6), Ксенія (6), Тетяна (5), Єфросина, Магдалина, Марина, Марта, Оринія (Прина), Софія та Феодосія (по одному).

Уписуючи ім'я новонародженого у зазначену графу, священники вживали канонічну церковну форму відповідного власного імені, наприклад: Антоній, Василій, Дмитрій, Олексій, Єлена та ін., а не українські варіанти Антон, Василь, Дмитро, Олекса, Олена. Проте нерідко в описовій номінації осіб вжито не лише українські варіанти імен, але й гіпокористичні, пестливо-здрібнілі імена. Наприклад, Євстафій син **Олекси** Матвійшиного (Олекси, а не Олексія), Іван **Василя** Сидорового зять (Василя, а не Василя), Іван **Стася** Гнидиного (Стася, а не Євстахія), **Федь** Гриня Танчиного (Федь і Гринь замість Федір і Григорій), Симеон **Леся** Демкового (Леся замість Олександр чи Леонтій), Іван **Луця** Стецькового (Луць замість Лука), Іван син **Сеня** Сколозди (Сень замість Симеон), Іван син **Яцика** Оприска (Яцик замість Яків), Дмитрій **Йвана** Стецького син (Йван замість Іван) та ін.

Аналіз номінацій розвадівчан у XVIII ст. також показав, що корінними розвадівськими прізвищами є: Андрухів, Верещак, Головач, Лаврінець, Лукомський, Паньків, Сидор, Сколозди, Стеців, Шеліпетень, Шух. На жаль, сьогодні не збереглися такі розвадівські прізвища, як Гнидин, Мидзин, Накутний, Сметаняк, Шкунда (сьогодні існує тільки на рівні родинного прізвища) та ін.

Отже, номінації осіб у «Метриці хрещених села Розвадова 1753–1784 рр.» свідчать про юридичну неусталеність способів ідентифікації людей у другій половині XVIII ст., про масові вкраплення народнорозмовного іменника у церковну сферу. Церковні метрики також допомогли встановити найуживаніші імена розвадівчан аналізованого періоду та корінні розвадівські прізвища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Керста Р. Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування / Р. Й. Керста. – К., 1984.
2. Метрика хрещених села Розвадова 1753–1784 рр.
3. Сенів Н. І. Основні способи й засоби ідентифікації жінки в писемних пам'ятках української мови XIV–XVIII ст. / Н. І. Сенів // З історії української лексикології. – К., 1980. – С.160–200.
4. Фаріон І. Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини кін. XVIII – поч. XIX ст. (з етимологічним словником) / Ірина Фаріон. – Львів, 2001.
5. Худаш М. Л. З історії української антропонімії / М. Л. Худаш. – К., 1977.
6. Чучка П. Антропонімія Закарпаття / Павло Чучка. – К., 1969.

Стаття надійшла до редакції 15.11. 2011
доопрацьована 26. 11. 2011
прийнята до друку 10. 01. 2012

**NOMINATION OF PERSONS IN “BOOK OF CHRISTENS OF ROZVADIV
1753–1784”****Oles’a Skolozdra-Shepitko**

*Ivan Franko National University of Lviv,
The department of Ukrainian Language,
Universytets’ka Str., 1/234, 79602, Lviv, Ukraine,
phone: (032) 239 47 17*

In the article the author considers the basic methods of nomination of persons of Rozvadiv in XVIII century, based on “Book of christens of Rozvadiv 1753–1784”, elucidates the features of men’s and women’s names during analyzed period, determines the native Rozvadiv’s last names.

Key words: the last name, antroponym, model of nomination.

**НОМИНАЦИЯ ЛИЦ В “МЕТРИКЕ КРЕЩЕННЫХ СЕЛА РОЗВАДОВА
1753–1784”****Олеся Сколоздра-Шепитко**

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
кафедра украинского языка,
ул. Университетская, 1/234, 79001, Львов, Украина,
тел.: (032) 239 47 17*

В статье рассмотрены основные способы номинации жителей села Розвадов в XVIII веке на основе “Книги крещенных села Розвадова 1753–1784 гг.”, выяснены особенности наименования мужчин и женщин, установлены коренные фамилии жителей села.

Ключевые слова: фамилия, антропоним, модель номинации.